

ВЯЛІКАЯ АЙЧЫННАЯ ВАЙНА Ў ГІСТАРЫЧНАЙ ПАМЯЦІ БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ

Кручак П. С.

установа адукацыі

«Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт»

(Мінск, Рэспубліка Беларусь)

Анатацыя. 2022 год аб'яўлены ў Рэспубліцы Беларусь годам гістарычнай памяці. Гістарычная памяць і яе асэнсаванне адыгрываюць важную ролю ў фарміраванні грамадзянскай салідарнасці ў грамадстве і ў забеспячэнні сувязі пакаленняў.

Для Рэспублікі Беларусь і беларускага народа адной з найважнейшых падзей гістарычнага мінулага з'яўляецца Вялікая Айчынная вайна. У артыкуле паказана, якое месца займае памяць пра Вялікую Айчынную вайну ў гістарычнай памяці беларускай моладзі.

Ключавыя словы: гістарычная памяць, Вялікая Айчынная вайна, беларуская моладзь.

Summary. 2022 has been declared the year of historical memory in the Republic of Belarus. Historical memory and its comprehension play an important role in the formation of civic solidarity in society and in ensuring the connection of generations.

For the Republic of Belarus and the Belarusian people, one of the most important events of the historical past is the Great Patriotic War. The article shows the place of the memory of the Great Patriotic War in the historical memory of Belarusian youth.

Keywords: historical memory, Great Patriotic War, Belarusian youth.

Важнейшей частью исторической культуры любого народа является историческая память. Она позволяет больше адекватно воспринять современность и планировать будущее. Как отмечает Президент Республики Беларусь А.Р. Лукашенко, «... историческая память – это фундамент патриотизма, основа благородного чувства любви и уважения человека к своему Отечеству. Хорошо известно, к чему может привести забвение исторического прошлого, проверенных веками нравственных ценностей, на которых держится преемственность поколений. Неизбежным следствием подобного пренебрежения к памяти народа является крушение государств и гуманитарные катастрофы, которые приводят к человеческим жертвам, многим трагедиям в судьбах людей и целых стран» [3].

Для Республики Беларусь и белорусского народа одной из важнейших событий, наиболее ярко представленных праз вобразы мінулага, з'яўляецца Вялікая Айчынная вайна. Менавіта ўрокі, вынесеныя з агню Вялікай Айчынай вайны, ляглі ў аснову сучаснай беларускай ідэалогіі [1, с. 193].

Памяць пра вайну працягвае актыўна праігравацца ў сучасным беларускім грамадстве, дзе для яе трансляцыі актывізаваны практычна ўсе магчымыя каналы культурнай палітыкі. Замацаванне гістарычнай памяці пра Вялікую Айчынную вайну ў Рэспубліцы Беларусь праходзіць, перш за ўсё, праз ідэалагічную работу. Выяўляецца гэта ў дзяржаўных святах. Галоўным з іх можна назваць Дзень Перамогі. 9 мая па ўсёй рэспубліцы праходзяць святкаванні.

Таксама адзначаюцца іншыя памятныя даты, звязаныя з падзеямі Вялікай Айчынай вайны: гадавіны пачатку, дні вызвалення населеных пунктаў, дні памяці ахвяр, Праведнікаў народаў свету і інш. У краіне разгорнута Актыўная сацыяльная рэкламная кампанія, рэкламныя бігборды размешчаны ва ўсіх буйных гарадах Беларусі. У сферы адукацыі гістарычная памяць аб Вялікай Айчынай вайне выкладаецца ў рамках

абавязковых і факультатыўных дысцыплін ва ўсіх установах адукацыі. Медыякультура таксама напоўнена матэрыяламі, якія адсылаюць да гісторыі Вялікай Айчыннай вайны (трансляцыі фільмаў пра вайну на тэлебачанні, тэма вайны займае важнае месца ў кінавытворчасці абедзвюх краін). Таму зусім нядзіўным выглядае той факт, што, па выніках сацыялагічных даследаванняў, найбольш значнай падзеі ў гісторыі Беларусі, якой можна ганарыцца, выступае перамога ў Вялікай Айчыннай вайне [4].

Пацвярджаюць гэтыя дадзеныя і вынікі пілатажнага сацыялагічнага даследавання, прысвечанага памяці аб Вялікай Айчыннай вайне, рэалізаванага сумесна з навуковымі калектывамі Кубанскага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта ў красавіку-маі 2021 г. сярод моладзі Расійскай Федэрацыі і Рэспублікі Беларусь. Даследаванне мела на мэце выявіць, акрамя кагнітыўна-змястоўнага кампанента гістарычнай памяці сучаснай моладзі, які ўключае ў сябе веды аб Вялікай Айчыннай вайне, і эмацыйна-каштоўнасны кампанент гістарычнай памяці, які заключаецца ў стаўленні маладых людзей да такой падзеі, як Вялікая Айчынная вайна, ацэнках і інтэрпрэтацыі гістарычных падзей [3, с. 39].

Як паказалі вынікі даследавання, памяць пра Вялікую Айчынную вайну займае значнае месца ў гістарычнай памяці моладзі рэспублікі Беларусь. Даследаванне паказала высокую ступень эмацыйнага водгуку моладзі на падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Сярод пачуццяў пераважаюць хваляванне, суперажыванне, а таксама шкадаванне аб ахвярах і непрыманне вайны ў цэлым як з'явы. Так 87,1% маладых людзей адзначылі, што размовы аб вайне, фільмы на ваенную тэматыку, музыка ваенных гадоў выклікаюць пачуцці хвалявання і суперажывання.

Пераважная большасць апытаных лічаць, што перамога – вынік мужнасці і гераізму народа. Гэтую прычыну як асноўную адзначылі 84,5% рэспандэнтаў. Дакладнае кіраўніцтва военачальнікаў і дзяржаўных дзеячаў як галоўную прычыну паказалі прыкладна палова апытаных – 54,5%. 41,2% рэспандэнтаў паказалі саюзніцкую дапамогу як важнейшы фактар перамогі ў вайне. Значная частка беларускай моладзі лічыць, што вырашальная роля ў перамозе над ворагам у Вялікай Айчыннай вайне належыць рэсурснай базе краіны – 42,1%.

Наступны блок пытанняў тычыўся непасрэдна ведаў аб падзеях, героях, страты ў Вялікай Айчыннай вайне. У працяг тэмы саюзнікаў рэспандэнтам было зададзена пытанне пра тое, якія краіны былі супернікамі, а якія, наадварот, саюзнікамі СССР у вайне. Пытанне было зададзена ў адкрытай форме, што адпаведна дало значны роскід варыянтаў адказаў, якія часткова былі згрупаваныя ў сэнсавыя блокі. Пераважная большасць рэспандэнтаў (больш за 90%) дакладна паказалі асноўных праціўнікаў – краіны гітлераўскай кааліцыі. У пытанні аб саюзніках СССР дакладна былі пазначаны асноўныя краіны антыгітлераўскай кааліцыі: Вялікабрытанія (у тым ліку дамініёны) і ЗША.

На пытанне аб датах пачатку і заканчэння Вялікай Айчыннай вайны ў асноўным былі дадзены дакладныя адказы. Так, 79,4% рэспандэнтаў дакладна пазначылі дату пачатку вайны. Больш дакладна апытаныя паказалі дату заканчэння Вялікай Айчыннай вайны (84,1%).

Змястоўны кампанент гістарычнай памяці будзе няпоўным без ведання персаналій і асноўных падзей Вялікай Айчыннай вайны. Адно з пытанняў у гэтым блоку было прысвечана дасведчанасці маладых людзей аб тым, хто быў вярхоўным галоўнакамандуючым Чырвонай Арміі падчас Вялікай Айчыннай вайны (адкрытае пытанне). Можна адзначыць, што ўзровень ведаў у гэтым пытанні досыць высокі. 78,5% маладых людзей у Беларусі назвалі імя І. В. Сталіна. Спіс военачальнікаў Чырвонай Арміі і герояў часоў Вялікай Айчыннай вайны, названых рэспандэнтамі, уключае імёны камандуючых войскамі франтоў – вышэйшых савецкіх военачальнікаў, якія кіравалі аператыўна-стратэгічнымі аб'яднаннямі войскаў у абарончых і наступальных аперацыях Вялікай Айчыннай вайны: Жукава, Ракасоўскага, Васілеўскага, Конева, Цімашэнкі, Маліноўскага, Варашылава, Будзёнага, Паўлава і інш.

Акрамя камандзіраў і военачальнікаў, перамогу набліжалі мільёны радавых салдат, партызан, працаўнікоў тылу, якіх у поўнай меры можна назваць героямі. У спіс герояў Вялікай

Айчыннай вайны моладзь сапраўды ўключыла і тых, хто здзейсніў гераічны подзвіг на франтах, і тых, хто змагаўся з ворагам на акупаванай тэрыторыі, і тых, хто ў тыле дапамагаў фронту ўсімі сіламі. Сярод герояў Вялікай Айчыннай Вайны найбольш вядомымі для нашых рэспандэнтаў з'яўляюцца Зоя Касмадзем'янская, Аляксандр Матросцаў, Мікалай Гастэла.

Сярод асноўных падзей вайны часцей за ўсё згадваліся аперацыя «Баграціён» (54,2%), Сталінградская бітва (34,6%), блакада Ленінграда (32,1%), бітва на Курскай дузе (29,6%), бітва за Маскву (17,1%).

Даследаванне паказала розныя практыкі далучэння моладзі Беларусі да памяці аб Вялікай Айчыннай вайне. Так, 68,7% рэспандэнтаў адзначылі, што ў апошні час глядзелі фільмы пра вайну. Больш за палову рэспандэнтаў (54,5%) наведвалі месцы баявой славы – музеі, мемарыялы, 43% – у апошні час удзельнічалі ў акцыях, мерапрыемствах, флэш-мобах і чыталі кнігі пра вайну.

Самай маштабнай камерарацыйнай практыкай, звязанай з Вялікай Айчыннай вайной, з'яўляецца святкаванне Дня Перамогі. Пераважная большасць маладых людзей у той ці іншай форме адзначаюць гэты памятный дзень. Часцей за ўсё маладыя людзі святкуюць гэтую падзею разам з сям'ёй і сябрамі. Такі фармат святкавання Дня Перамогі адзначылі 29,6% (заўсёды) і 32,2% (часам). 21,5% апытаных практычна заўсёды наведваюць парад у гонар Дня Перамогі і 45,9% робяць гэта часам. 21,5% практычна заўсёды глядзяць трансляцыю святочных мерапрыемстваў па тэлебачанні, 46,8% часам. 16,7% практычна заўсёды ў Дзень Перамогі віншуюць ветэранаў, 15,5% наведваюць мемарыялы, памятныя месцы.

На пытанне аб тым, што ведаюць маладыя людзі пра сваіх родных і блізкіх, якія ўдзельнічалі ў Вялікай Айчыннай вайне, 33,9% адказалі, што шмат ведаюць пра гэта з расказаў блізкіх і з сямейных архіваў. 32,2% рэспандэнтаў паказалі, што ведаюць пра тое, што іх родныя ваявалі, але падрабязнасці ім невядомыя. Яшчэ 14,6% апытаных ведаюць, што іх родныя ўдзельнічалі ў вайне, загінулі або прапалі без вестак. Такім чынам, пераважная большасць апытаных ведаюць пра сваіх родных, якія ўдзельнічалі ў вайне.

Той факт, што ў цэлым узровень ведаў моладзі аб Вялікай Айчыннай вайне, ступень ўцягнутасці ў камерарацыйныя практыкі досыць высокія, несумненна, з'яўляецца следствам актыўнай палітыкі памяці, якая ўключае ў сябе розныя інструменты і механізмы, пачынаючы ад школьнай праграмы па гісторыю да інфармацыйных рэсурсаў, грамадскіх ініцыятыў і акцый. У гэтай сувязі 48,5% апытаных лічаць, што ў нашай дзяржаве сёння робіцца дастаткова для захавання памяці аб Вялікай Айчыннай вайне, 24% мяркуюць, што можна надаць захаванню памяці аб вайне больш увагі, 5,6% лічаць, што ў гэтым напрамку яшчэ зробіцца недастаткова.

Такім чынам, можна канстатаваць, што Вялікая Айчынная вайна займае важнае месца ў гістарычнай памяці беларускай моладзі. Аб гэтым яскрава сведчаць вынікі сацыялагічных апытанняў.

Літаратура

1. Абраменко, А. А. Коммеморация исторической памяти о Великой Отечественной войне в Республике Беларусь / А. А. Абраменко // Историческая память о Беларуси как фактор консолидации общества : материалы Междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, 26-27 сентября 2019 г. / редкол.: Коршунов Г. П. (гл. ред.) [и др.]; НАН Беларуси, Ин-т социологии НАН Беларуси. – Минск : СУГАРТ, 2019. – С. 193–194.
2. Крючек П. С. Память о Великой Отечественной войне как важнейшая составляющая исторической культуры белорусов и россиян / П. С. Крючек [и др.] // Труды БГТУ. Сер. 6. История. Философия. – 2021. – № 2 (251). – С. 39–45.
3. Послание Президента Республики Беларусь А. Г. Лукашенко белорусскому народу и Национальному собранию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://president.gov.by>. – Дата доступа: 21.04.2017 г.
4. Сосновская, Н. А. Историческая память о Великой Отечественной войне: поколенческий анализ / Н. А. Сосновская // Историческая память о Беларуси как фактор консолидации общества : материалы Междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, 26-27 сентября 2019 г. / редкол.: Коршунов Г. П. (гл. ред.) [и др.]; НАН Беларуси, Ин-т социологии НАН Беларуси. Минск : СУГАРТ, 2019. – С. 261–265.